

چه نهادی می تواند جایگزین خانواده شود؟

اجتماعی شدن در فرهنگ ما همراه با الگوسازی و الگوپردازی از اجتماع کوچک و گرم و پر محبت خانواده صورت می گیرد اما خانواده امروزه در یک دگردیسی تاریخی در حال از دست دادن کارکردهای گذشته خود است.

اما خانواده تاکنون چه کار کردهایی را برای افراد داشته است؟

اجتماعی کردن کسودگان: خانواده، در طول تاریخ حیات بشری، نخستین موسسه برای اجتماعی کردن جوانان و نوجوانان بوده است. خانواده، پس از تولد فرزند، برای یک مدت نسبتاً قابل توجه، تنها گروهی است که کودک یا آن تماس مستمر دارد. به همین دلیل، خانواده در شکل گیری ارزش ها، وجه نظرها و باورداشت های کودک نقش اصلی را بر عهده دارد و بر نوع روابطی که فرد با عوامل و نهادهای اجتماعی دیگر دارد، تأثیر می گذارد.

فراهم آوردن امنیت اقتصادی: در بسیاری از جوامع غیر صنعتی، خانواده به لحاظ اقتصادی، هم واحد تولیدی و هم واحد مصرفی محسوب می شود. از نظر سنتی، خانواده مسئول پاسنگویی به نیازهای اقتصادی و اساسی اعضای خود بوده است. خانواده در جامعه کشاورزی، هم به منزله یک واحد یکپارچه تولیدی، محصولات و خدمات مورد نیاز خود را فراهم می کند و هم برای پاسنگویی به نیازمندی های افرادی از خانواده که قادر به کار کردن نیستند، عمل می کند.

تعیین پایگاهها و تثبیت جایگاه اجتماعی: همه جوامعی را که تاکنون شناخته ایم، وارث نظام و قواعدی بوده اند که پایگاه اجتماعی کودک، در خصوص تیار او را مشخص ساخته، منسوبان و خانواده ای را که شخصی به آن تعلق دارد، تعیین می کند که ۳۰٪ از نخستین قواعد

در مطالعات جمعیتی معمولاً جمعیت ها را به چند گروه تقسیم می کنند. جمعیت را ابتدای امر از نظر ساختمان جینی و سنی یعنی تعادل میان زن و مرد و توزیع سنی مطالعه می کنند. در بیشتر جوامع تعادل میان زن و مرد وجود دارد، چون در بدو تولد در مقابل هر ۲۰۵ نوزادی که متولد می شود ۱۰۵ نوزاد پسر است و ۱۰۰ نوزاد دختر؛ البته میانگین این رقم در تمام جهان فرق زیادی ندارد، ولی ممکن است در یک نقطه خاص یا در یکسال به خصوص دختری یا پسر بیشتر به دنیا بیاید، اما در میانگین کل این نسبت وجود دارد. طبیعی است که با این فرمول، منطق حکم می کند که دختران کمتر مجرد بمانند. اما گویا آمار دختران مجرد این منطق جمعیت شناسی را در حال های اخیر در ایران زیر سوال برده است.

گشتن دنبال مقصر کار آسانی نیست. بسیاری از مسائل دست به دست هم می دهند تا یک پدیده شکل گیرد. پدیده دختران مجرد از این دست است. دلایل زیادی برای شیوع این پدیده ذکر شده. از افزایش سطح تحصیل و توقع گرفته تا استقلال طلبی و... اما بسیاری معتقدند که نابسامانی های اقتصادی موجب می شود که بسیاری از ازدواج ها بسامان و منعقد شود.

به اعتقاد مصطفی ازکیا، جامعه شناس و محقق در زمینه مطالعات زنان، مهم ترین عامل تأخیر در ازدواج، عامل اقتصادی است زیرا شرایط امروز ما به جایی رسیده که خانواده هایی که تمکن مالی هم نداشته باشند به سختی می توانند در فرزند ازدواج شده یا فرزندان خود کمک کنند چه برسد به خانواده هایی که از قشر متوسط

تیار موجود در جوامع: پدر تباری، مادر تباری و دوباره است. مراقبت و نگهداری از کودکان، معلولان و سالمندان: خانواده ابتدا مسئول نگهداری کودک از لحاظ جسمانی و اقتصادی است زیرا کودکان قادر نیستند وظیفه خود را نسبت به خود، به تنهایی انجام دهند. خانواده به لحاظ سنتی مسئول نگهداری از معلولان و تأمین معیشت سالمندان است.

تحول در ساخت خانواده

تغییرات ساختی در خانواده های عصر جدید، حاصل کوچک شدن حجم خانوار، دگرگونی در وجه نظرها و برداشت ها از مسأله طلاق و دگرگونی های است که در نقش مرد و زن به وجود آمده است. کاهش حجم خانواده، خود تحت تأثیر چند عامل بوده که یکی از آنها تغییر در نقش فرزندان است که با حرکت از جامعه اسامسا کشاورزی محدود، به جامعه وسیع شهری و صنعتی همراه بوده است. کودکان جامعه شهری و صنعتی، سربار اقتصادی خانواده محسوب می شوند و نه کمک کار آنها. عامل دومی که در کاهش حجم خانواده مؤثر بوده، بالا رفتن مستمر سطح آموزش و پرورش است. سرانجام، سومین عامل، توزیع وسیع وسایل جلوگیری از بارداری و مشاوره خانوادگی است که به افراد امکان داده است در انتخاب تعداد فرزندان خود آزاد باشند و حتی اگر هیچ فرزندی نخواهند، برایشان میسر است.

برغم مشکلاتی که امروزه برای کارکرد خانواده ها به وجود آمده است به نظر می رسد که هنوز این تعریف به قوت خود باقی است که خانواده یک گروه خوشاوندی است که در اجتماعی کردن فرزندان و برآوردن برخی از نیازهای بنیادی دیگر، مسئولیت اصلی را به عهده دارد.

خانواده مرکب از گروهی از افراد است که از طریق خون، ازدواج یا فرزندخواندگی به یکدیگر مربوط و منسوب بوده، برای مدتی طولانی و نامشخص باهم زندگی می کنند. در همین رابطه چندی پیش در دانشگاه فردوسی مشهد، کرسی هم اندیشی با عنوان «آیا خانواده جایگزین دارد، برگزار شد که به بخشی از صحبت های دکتر غلامرضا صدیق اوری، جامعه شناس، اشاره خواهیم کرد:

حجت الاسلام والمسلمین غلامرضا صدیق اوری در کرسی آزاداندیشی با عنوان «آیا نهاد خانواده جایگزینی دارد؟» در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی، اظهار کرد: در مجموع خانواده یک گروه اجتماعی است که از شروط آن عدم همجنس بودن دو طرف است. در یک خانواده میدالات عاطفی، اقتصادی و جینی وجود دارد که معمولاً منجر به تولید مثل شده و جامعه پذیری نیز در آن صورت می گیرد.

صدیق اوری با تأکید بر لزوم تفکیک بین نهاد و گروه تصریح کرد: خانواده به عنوان یک نهاد جدای از گروه و سازمان است؛ در حقیقت نهاد بخشی از هنجارهای بادوام که موجد فرهنگ هستند را به وجود می آورد. نهاد به معنای خانواده نیست و نهاد خانواده در ایران در حال حاضر از یک فرمول پیروی می کند: در واقع فرمول های تشکیل خانواده در ایران یک مدل است.

وی تأکید کرد: «باید این حال جامعه پذیری همیشه توسط شعبه های زیادی در اجتماع صورت می گیرد که خانواده نیز جزو آنهاست؛ به عنوان نمونه صدا و سیما، مدرسه و... از نهادهای جامعه پذیری به شمار می رود که در این میان خانواده نیز سهم خود را دارد. صدیق اوری با اشاره به تفاوت های نهاد خانواده در کشورهای غربی عنوان کرد: در کشورهای خارجی

حداقل زندگی مشترک آن هم سطح خانواده پدري خود و زندگی مجردی اش باشد حالا اگر یک پله هم بالاتر نبود دیگر پایین تر نباشد و این توقع بی جایی نیست.

او تأکید کرد: افزایش ابزار ارتباطات جمعی و نفوذ فرهنگ مغرب زمین هم در این میسان نقش مهمی دارد زیرا جوانان ما را به سمتی سوق دادند که خارج از فرهنگ و عرف خودمان با هم زندگی کنند اما بدون گرفتن مراسم و رسومی که ما به آنها معتقد هستیم. مطالعات پرکننده ای انجام شده خوشبختانه این میزان به حدی نرسیده که به یک مسأله و معضل اجتماعی برسد اما در حال رشد است و ما باید به فکر پیشگیری باشیم. حرکت امروز جامعه ما متأسفانه به سمتی است که فقط گروهی از افراد و قشر خاصی از مردم به رفاهیات و امکانات نیاز دارند و گروه های درآمدی متوسط و روه پایین جامعه نمی توانند از همه امکانات برخوردار باشند و به راحتی زندگی کنند. اینها مجموعه عواملی است که شرایط فرهنگی و اجتماعی را هم تحت سیطره خود متحول می کند، ازدواج و تشکیل خانواده کاهش می یابد و به دنباله آن فرزندآوری کم رنگ می شود و در نتیجه کشور با افزایش افراد مسن و سالخورده مواجه می شود یا به عبارتی جامعه پیر می شود.

شاید قبل از این که به فکر در مان موضعی باشیم باید به فکر اشتغال و وضعیت معیشت جوانان باشیم. باید دید در صورتی که مشکلات اقتصادی آن هم در حد حداقلی بر طرف شوند آیا هنوز هم با پدیده های مانند دختران مجرد مواجه خواهیم بود یا خیر؟

دختران مجرد دمقصرند یا وضعیت خراب اقتصادی پسرها؟

به گردن دختران بیندازیم و آنها را مسبب این ماجرا بدانیم و در ادامه گفت: یک سلسله اتفاقات و تحولات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و مذهبی است که میوه ناسالمی را به بار آورده و آن تأخیر در ازدواج جوانان است. دختر هم می خواهد زمانی که از ازدواج را نباید از کیا معتقد است که گناه تأخیر در ازدواج را نباید

طرح «مشاغل در جوار مزرعه»

دختران بازمانده از تحصیل نیز برای سال آینده در دستور کار است. مدیر کل دفتر امور بانوان و خانواده استانداری خراسان رضوی درباره یکی از برنامه های سال

۱

ازدواج ایرانی

اقدامات ما برای تحکیم بنیان خانواده

ازدواج های دانشجویی؛ طر حی که هنوز ادامه دارد

برای کمک به جوانان و فرهنگ سازی ازدواج سالم، تاکنون اقدامات عدیده ای صورت پذیرفته است. این که این اقدامات خوب هستند یا بد، موضوعی است که باید کارشناسان بدان پاسخ گویند اما قبل از هر چیز باید ببینیم چه اقداماتی در جهت تحکیم بنیان خانواده و ازدواج برداشته شده است؟ امروز نگاهی خواهیم داشت به ازدواج دلشجویی.

اصطلاح «ازدواج دانشجویی» نخستین بار از سوی یکی از اساتید دانشگاه تهران پیشنهاد شد و اولین جشن ازدواج در زمستان سال ۱۳۲۶ با کمک نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه شهید بهشتی و با شرکت ۶۰ زوج از دانشجویان این دانشگاه برگزار شد. در سال های بعد نیز این طرح ادامه یافت و تبلیغات رسانه ای زیادی نیز پیرامون آن صورت گرفت؛ به گونه ای که شمار این ازدواج ها در سال ۷۸ به هزار و در سال ۸۱ به ۴ هزار مورد رسید.

یکی از طرح هایی که در قالب طرح ازدواج دانشجویی از سوی نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها پیگیری شد، طرح ملی «همسر تا بهشت» بود که از سال ۷۶ تاکنون هر ساله در مشهد برگزار می شود و هر سال ۳۰ درصد به شمار شرکت کنندگان در این طرح افزوده می شود.

آمارهای رسمی که

در خصوص میزان طلاق

ازدواج های دانشجویی مطرح می شود، تعداد این طلاق ها

را بسیار پایین می دانند اما

کارشناسان علوم اجتماعی

نگاه تر دید آمیزی نسبت به این

آمارها دارند

بسیار کمی است. این در حالی است که آیت الله مکارم شیرازی سال گذشته ضمن اظهار نارضایتی از افزایش طلاق در جامعه، گفته بودند که براساس آمارها، بیشترین طلاق ها در میان ازدواج های دانشجویی است. جامعه شناسان باید در خصوص این مسأله کالبدشکافی کنند که چرا در جامعه دانشگاهی طلاق بیش از سایر اقشار است. آمارهای رسمی که در خصوص میزان طلاق ازدواج های دانشجویی مطرح می شود، تعداد این طلاق ها را بسیار پایین می داند اما کارشناسان علوم اجتماعی نگاه تردید آمیزی نسبت به این آمارها دارند و معتقدند نرخ طلاق در میان زوج های بیمه ازدواج دانشجویان خیر داده و گفته بود که این طرح را به مجلس پیشنهاد دادیم تا در بودجه سال ۹۲ اعتباری برای آن در صندوق رفاه در نظر

۶

تلاقی

نارنگی را فراموش نکن

پیش از شوهرم خواستم برایم یک کیلو نارنگی بخرد اما وقتی به خانه آمد، دستش خالی بود. من عاشق نارنگی هستم و او علائق من را به خاطر خساست نادیده گرفت. دیگر نمی توانم با چنین مردی زندگی کنم.

آیا نگار حق داشت؟ آیا فراموشکاری شوهرش، چند وقت پیش زن ۲۴ ساله ای به اسم نگار، شوهرش را دنبال خودش به دادگاه خانواده کشاند و پایش را توی یک کفش کرد که طلاق می خواهد. البته او دلیل کاملاً موجهی برای این خواسته اش داشت و به قاضی گفت: چند روز

فراموشکاری آن هم در خرید منزل می تواند فاجعه آفرین باشد. مخصوصاً وقتی یکی از طرفین زندگی علاقه خاصی به نوعی از نقلات و میوه هجات داشته باشد و همسر او نسبت به این امر بی تفاوت باشد. بی تفاوتی او به این امر مانند بی تفاوتی نسبت به همه چیز است!

چند وقت پیش زن ۲۴ ساله ای به اسم نگار، شوهرش را دنبال خودش به دادگاه خانواده کشاند و پایش را توی یک کفش کرد که طلاق می خواهد. البته او دلیل کاملاً موجهی برای این خواسته اش داشت و به قاضی گفت: چند روز

۸

اقتصاد منزل

چند راه مشارکتی پس انداز

بخورید و هم سالم بمانید. واسه این که زیاد خرج نکنید، پول نقد تو جیبتون نگه ندارین و سعی کنین خریدهاتون اینترنتی باشه. این جور می پول اضافی نمی دید هم هزینه حمل و نقل براتون کمتر میشه.

تولوزیونم کمتر نگاه کنید هم واسه بچه ها و ذهنشون بهتره. همین است که کمتر پیام های تبلیغاتی می بینید که وسوسه شید و اسمش تو ناخودآگاهتون حک نشه که وقتی می رین تو فروشگاه، مستقیم سراغ یه مارک مشخص که خودتون اون لحظه نمی دونین چرا انتخابش کردین. نرین ابعاد کلیه لوژیروین روشن بشه! متوجه می شین که داستان از کجا پ خورده...

در هر صورت مواظب پولاتون باشید.

پس انداز هم می تونه پولی باشه هم غیر پولی، البته تو قسمت غیر پولی می تونیم روی خانوما حساب خوبی باز کنیم، اسم حساب اومد یاد حساب مشترک افتادم. خوبه که با هم به حساب مشترک پس انداز درست کنید و روزی شده نفری هزار تومان انتقال بدید داخل حساب. فک کنر سمر ماه مبلغ قابل توجهی بشه. فقط برش رمز اینترنت درست کنید و کارت عابر بانکش دم دست نگارید که وسوسه نشید.

تو قسمت غیر پولی، کلی کار می تونید بکنید؛ ذخیره منابع غذایی که فاسد نمی شن، یا این که وقت گرونی بعضی خوراکی ها از معادلش استفاده کنید، راستی اگه بر نامه غذایی سالمی بخواین داشته باشین، می تونین با کمترین هزینه هم سالم